

© **Editura Lumea Credinței** – 2019
Pentru prezenta ediție

Editor: **Lumea Credinței SRL**
str. Traian, nr. 155, sector 2
cod poștal 024044, București
Tel. 031 422 84 23
e-mail: razvan.bucuroiu@lumeacredintei.com

Director: **Răzvan Bucuroiu**
Consilier editorial: **Răzvan Codrescu**

Corectură: **Mariana Dinu**

Distribuție:
S.C. Supergraph S.R.L.
Str. Ion Minulescu nr. 36
031216, sector 3, București
Tel.: 021/320.61.19; 021/319.10.83
Fax: 021/319.10.84

Dan Ciachir

ALTE EVOCĂRI BISERICEȘTI

CUPRINS

I.

Moartea lui Stalin	7
Postul festivalului.....	12
Cronica unei canonizări.....	19
Un patriarh la teatru	25
Yves Montand la București.....	30
Un mare și neobișnuit alai	34
Ultimii negustori.....	38
Treptele mării.....	54
La Curtea de Argeș.....	65
Un oaspete de seamă.....	70
Două biserici aparte	75
Călugării basarabeni	80
Biblia sinodală din 1968	86
Creștinismul și marea.....	90
Prin Asia Mică	96
Domnul Paleologu	100

Întâlniri cu Pavel Chihaia.....	105
Cinci zile în Basarabia.....	109
Din trecutul Mănăstirii Cocoș.....	114
Stareți din Moldova.....	120
Femei la Teologie.....	125
O adevărită	130
Reminiscente	133
După 51 de ani.....	154

II

Convorbire despre Patriarhul Justinian	159
--	-----

MOARTEA LUI STALIN

„4 martie. ÎN SFÂRȘIT! Vestea pe care o așteaptă omenirea de ani de zile, vestea pe care poporul nostru – împreună cu alte popoare condamnate la aceeași suferință – o imploră cerului și ziua, și noaptea, cu deznădejde, cu lacrimi de sânge – a sosit. Stalin a fost lovit de aripa morții. N-a murit încă, dar poate fi socotit ca și mort. (...) Seara la ora 8, toată lumea știa: «Comunicatul asupra bolii grave a tovarășului Stalin» a fost transmis la radio. Bucurie generală, jubilări, chicote în familii.”

Citatul de mai sus provine din jurnalul scriitorului Pericle Martinescu; poate singurul care a redat fidel reacțiile românilor la aflarea știrii agoniei lui Stalin. Vineri, 6 martie 1953, numărul 2600 al ziarului „Scânteia”, organul Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, apărea în chenar negru și titra pe prima pagină cu verzele: „Tovarășul Iosif Vissarionovici Stalin a încetat din viață”. Dedesubt era publicat comunicatul Moscovei. În jumătatea din dreapta a paginii, sub fotografia lui Stalin, un text nesemnlat, cules cu aldine: „Pentru poporul român, I.V. Stalin este prietenul scump, eliberatorul, ocrotitorul, acela care i-a deschis larg calea spre fericire, ajutându-l cu grijă părintească să-și făurească o viață nouă, socialistă”.

„Scânteia”, „România liberă”, celelalte două-trei cotidiene care mai apăreau în București, cernite și ele, anunțau doliu național pentru zilele de 6, 7, 8 și 9 martie. În decursul lor, posturile de radio din URSS și din țările sovietizate aveau să difuzeze doar muzică funebră. Între 7 și 13 martie, ziarele și revistele românești tipăresc nenumărate articole închinat lui Stalin. Multe dintre ele sunt iscălite de aceiași oameni care îi elogiaseră ditirambic pe Regele Carol al II-lea în iunie 1940, cu prilejul împlinirii unui deceniu de Restaurație, și pe generalul Ion Antonescu un an mai târziu, cu prilejul eliberării Basarabiei și Bucovinei de sub ocupația sovietică. Sadoveanu își intitulează articolul despre Stalin – *Marele geniu al omenirii progresiste*; G. Călinescu – *O figură gigantică a istoriei*. Nu lipsesc de la apel Camil Petrescu și Cezar Petrescu, iar Geo Bogza începe patetic: „Inima popoarelor sovietice și a întregii omeniri muncitoare e un singur și adânc ocean de durere”. În „Contemporanul”, în același număr, Eugen Jebeleanu îi consacră trei poeme lui Stalin. De altfel, poezii se dovedesc, ca întotdeauna, cei mai zeloși. Nu lipsesc nici oamenii de știință, în frunte cu C.I. Parhon și Traian Săvulescu.

„Scânteia” din 6 martie 1953 publică și un *Buletin asupra stării sănătății lui I.V. Stalin* așa cum se înfățișa aceasta la ora 2 în noaptea de 5/6 martie, un altul din 5 martie, ora 16, precum și *Concluzia medicală asupra bolii și morții lui I.V. Stalin*, toate semnate de zece doctori, în frunte cu A.F. Tretiakov, ministrul sănătății din URSS. „În noaptea spre 2 martie – se

spune în ultimul comunicat –, I.V. Stalin a suferit o hemoragie cerebrală (în emisfera stângă), în urma maladiei hipertensive și a arteriosclerozei. Ca rezultat al acestui fapt s-au produs paralizia părții drepte a corpului și pierderea persistentă a cunoștinței”.

Perioada de doliu a culminat pe 9 martie 1953, la ora 11 dimineața (12 ora Bucureștiului), când trupul inert al lui Stalin a fost așezat în mausoleul de la Kremlin alături de mumia lui Lenin. La București, mitingul de doliu s-a ținut în Piața I.V. Stalin (fostă Adolf Hitler; astăzi: Charles de Gaulle) din capătul Bulevardului I.V. Stalin, lângă statuia lui I.V. Stalin de la intrarea în Parcul de cultură și odihnă „I.V. Stalin” din raionul I.V. Stalin.

Au fost aduși la miting zeci de mii de oameni, unii au mimat durerea și lacrimile, s-au ținut multe cuvântări, iar înainte de tragerea celor 24 de salve de tun, prin mulțime circula deja prima anecdotă despre moartea lui Stalin. La 11 fix, vreme de trei minute, a încetat orice mișcare – fabrici, vehicule, pietoni – pe cuprinsul întregii țări.

În acele clipe, la Moscova, în Piața Roșie, se afla delegația Partidului Muncitoresc Român, condusă de Gheorghiu-Dej, deși pe atunci acesta era președintele Consiliului de Miniștri, prim-secretar al partidului fiind Gheorghe Apostol.

Pe 9 martie 1953, Ana Pauker, vechea prietenă a lui Stalin, descăunată în 1952 cu blagoslovenia acestuia, se găsea de trei săptămâni în arestul Securității. „Marea Ana Pauker, după căderea ei, avea obraji scofâlciți, ochii duși în fundul capului

și slăbise zece kilograme în trei zile”, avea să scrie Petru Dumitriu în 1961, în primul său roman publicat după refugiarea în Occident. Ceilalți doi foști lideri ai partidului unic, destituiți odată cu ea, Vasile Luca și Teohari Georgescu, se aflau, de asemenea, închiși. De aproape un an, Petru Groza nu mai era premier, formal, era șeful statului, însă noul său post de președinte al Prezidiului Permanent al Marii Adunări Naționale era unul decorativ, fapt care îl făcuse să spună: „Am căzut mai sus”. Groza fusese totuși inclus în delegația plecată la funeraliile de la Moscova, întrucât Stalin îl plăcuse, denumindu-l „cel mai simpatic burghez din Europa”.

De la funeraliile lui Stalin au lipsit trei lideri din țările conduse de partide comuniste: chinezul Mao Tse Tung, albanezul Enver Hoge și iugoslavul Iosip Broz Tito, aflat pe atunci într-un conflict acut cu Kremlinul. În 1948, Stalin îi trimisese lui Tito un chirurg care să-l opereze. Prinzând de veste că acesta trebuia să-l omoare, UTBA (Securitatea iugoslavă) îl omorâse ea pe chirurg. Versiunea servită de Tito lui Stalin era că doctorul răposase după un chef prelungit. Stalin nu putuse decât să accepte versiunea, adăugând în convorbirea telefonică cu Tito: „Nu e de mirare; toți doctorii sunt bețivi și mai cu seamă chirurgii”. La data înmormântării lui Stalin, Tito se pregătea să plece într-o vizită la Londra, pe mare, la bordul unei fregate, de teamă ca rușii să nu-i doboare avionul. Avea să revină în țară pe 31 martie cu aceeași navă.

O victimă colaterală a morții lui Stalin a fost Klement Gottwald, președinte al Partidului Comunist Cehoslovac și al Republicii Populare Cehoslovace, care a încetat din viață pe 13 martie 1953. Deși bolnav la pat, Gottwald pornise totuși spre Moscova de teamă ca eventuala sa lipsă de la funeraliile lui Stalin să nu fie interpretată ca un act de nesupunere. Nu a mai trăit decât trei zile după întoarcerea din URSS.

Pentru români, dispariția lui Stalin a constituit încheierea celei mai cumplite perioade (1948-1953) din istoria lor contemporană. Îndată după moartea lui Stalin începea o slăbire a opresiunii care atinsese paroxismul. Însă aveau să mai treacă opt ani până când Orașul Stalin să redevină Brașov, iar statuia din București lângă care se ținuse mitingul de doliu din 9 martie 1953 să dispară de pe soclu pe furiș, într-o noapte, fără nicio explicație, într-un mod analog aceleia în care dispăruseră în 1948 statuia Regelui Carol I din Piața Palatului și aceea a lui Ion C. Brătianu din Piața Universității.

POSTUL FESTIVALULUI

Termenul „dezgheț”, întrebuițat ca figură de stil pentru a defini relaxarea survenită în Uniunea Sovietică după moartea lui Stalin, a fost pus în circulație de Ilya Ehrenburg, scriitor sovietic agreat de regim, care trăise în tinerețe în mediile avangardei artistice pariziene. Ehrenburg vizitase România în 1945, ca sol al propagandei moscovite.

După cum reiese din memoriile sale, intitulate *Oameni, ani, viață*, în drum de la aeroport spre centru, Bucureștiul i-a lăsat o impresie excelentă, de oraș cu parcuri întinse, clădiri impunătoare și cartiere opulente.

„Dezghețul” – sau destalinizarea – a fost un demers care a culminat în februarie 1956, la Congresul XX al PCUS, cu citirea de către Hrușciiov a unui raport secret, destinat exclusiv participanților la adunarea respectivă. Raportul inventaria și denunța crimele în masă și asasinatele comise de Stalin, Beria și de uneltele regimului sovietic. O copie a acestui raport a ajuns în Occident, implicit în coloanele ziarelor, marcând puternic intelectualitatea apuseană pro-sovietică; s-au înregistrat atunci primele apostazii. O consecință a destalinizării au fost și evenimentele din toamna aceluiași an din Ungaria, care au dus până la retragerea acestei țări din Tratatul de la

Varșovia și declararea neutralității. Înăbușirea insurecției anticomuniste și antisovietice maghiare a constituit însă și premisa unui „reîngheț”.

În perioada 1953-1956, Gheorghiu-Dej nu a destalinizat, susținând că un asemenea proces avu-se loc, *avant la lettre*, odată cu îndepărtarea din partid a grupului Ana Pauker – Vasile Luca – Teohari Georgescu. Mai mult: Dej s-a folosit de succesul obținut de Hrușciiov în lupta pentru putere, în 1957, pentru a se debarasa de partizanii locali ai destalinizării: Miron Constantinescu, Iosif Chișinevschi, Dumitru Doncea ș.a., care voiau să-l dea jos din vârful piramidei politice.

Așa încât, după moartea lui Stalin, spre deosebire de URSS și de alte țări comunizate, liderii de la București nu și-au pus cenușă în cap pentru crimele și abuzurile săvârșite. În 1954 era asasinat Lucrețiu Pătrășcanu, aflat de șase ani în detenție. Însă, după calapodul sovietic, începe și în România o atenuare a mizeriei și a terorii, se reduc arestările, condamnările și deportările. Rusificarea se menține la aceeași cotă, nu sporește. Pe 22 august 1953, Gheorghiu-Dej ține o cuvântare în care anunță oprirea lucrărilor la Canalul Dunăre – Marea Neagră, definindu-l o eroare economică majoră. Imediat apoi, cărți, tablouri, desene premiate cu sume mari de bani, în frunte cu romanul de 700 de pagini *Drum fără pulbere*, de Petru Dumitriu, sunt retrase din circuitul public. Le împărtășesc soarta poemul *Cântec pentru tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej*, de Mihai Beniuc, și *Cantată pentru Stalin*, de Anatol Vieru. „Cultul personalității”

socotit de istorici un eufemism pentru stalinism, este suit în pod. De altfel, cu un an înainte fuseseră retrase din circulație volume, broșuri, lucrări plastice, multe dintre ele distinse cu Premiul de Stat, în care erau glorificați Ana Pauker și Vasile Luca. Apare, în sfârșit, după cinci ani de maculatură propagandistică, un roman autentic: *Bietul Ioanide*, de G. Călinescu.

Morții lui Stalin i-a urmat, la sfârșitul lui martie 1953, zvonul unei „stabilizări”, deși în februarie 1952 avusese loc o reformă monetară care spoliase populația. Magazinele fiind mai degrabă goale sau neavând pe rafturi decât lucruri de proastă calitate, lumea ia cu asalt bodegile și restaurantele.

În 1953, Paștele a căzut pe 5 aprilie. În noaptea de Înviere, afluența la slujbele pascale a fost impresionantă, după ce, cu două zile înainte, în Vinerea Mare, la Prohod, preoții și credincioșii înconjuraseră bisericile după tipic, procesiuni cu prapori și icoane desfășurându-se iarăși pe străzile Capitalei.

La o lună după Paște începe... Postul festivalului. Fusese programat la București, între 1 și 15 august 1953, Festivalul Mondial al Tineretului și Studenților pentru Pace și Prietenie (a patra ediție). Urmau să sosească 30.000 de străini, majoritatea din țări cu regimuri democratice. Pentru ca Bucureștiul să pară un oraș bine aprovizionat, cu trei luni înainte de festival au început stocările de alimente și de băuturi, astfel încât nu se mai găsea nimic în magazine, prăvălii și restaurante. Dacă cineva se lăuda că a reușit să bea o halbă de bere, era socotit mitoman.

Sfârșitul „Postului” a coincis cu deschiderea festivalului și au fost oameni care au leșinat, au făcut infarct sau au murit, întrucât abuzaseră de alcool după o îndelungată ajunare.

Pe chipul unui București cenușiu, cu locuitori prost hrăniți, îmbrăcați în stambă, doc și „pânză de drapel”, înspăimântați, precauți, atenți la ceea ce vorbesc, festivalul a adus o pată de culoare și puțină veselie. În ziua de 11 august 1953 a avut loc un carnaval. Oricât de vigilentă s-a dovedit Ocârmuirea, românii au avut și contacte nemijlocite cu străinii și nu puțini le-au spus acestora adevărul despre viața lor. De pe urma festivalului, Bucureștiul s-a ales cu Stadionul 23 August, cu cinematograful „Înfrățirea între popoare” și cu câteva parcuri noi. În anii următori, „dezghețul” s-a făcut simțit mai mult prin îmbunătățirea aprovizionării cu alimente și unele bunuri de consum, prin redeschiderea unor hoteluri și restaurante, prin înființarea unor noi magazine... Au fost și eliberări de condamnați politici. În 1956, Radu Gyr, închis de pe vremea lui Antonescu, și Petre Țuțea au ieșit din temniță, unde vor fi reîntorși peste doi ani.

Bucureștiul de la mijlocul anilor '50 își păstra structura și fizionomia interbelică, însă era un oraș trist, cu peste un milion de locuitori, afectat de criza de locuințe – multe apartamente erau locuite în comun –, cu vreo 10.000 de automobile proprietate de stat și particulare, majoritatea de fabricație occidentală, produse în epoca interbelică sau până în 1948.